

Zabawki w kieleckim muzeum

Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach jest najstarszą i największą tego typu placówką w Polsce i jedyną prowadzącą działalność naukowo-badawczą dotyczącą teorii zabawy i historii powstawania zabawek. Założone zostało jako Muzeum Zabawkarstwa (taką nazwę nosiło przez 27 lat) w 1979 r. z inicjatywy Społecznego Komitetu Obchodów Międzynarodowego Roku Dziecka, działającego przy Krajowym Związku Spółdzielni Zabawkarskich w Kielcach. Początkowo jego funkcjonowanie sprowadzało się do promowania produkcji spółdzielni zabawkarskich zrzeszonych w KZSZ. Placówka nie miała ani przyzwoitej siedziby, ani odpowiedniej liczby eksponatów do samodzielnego prowadzenia działalności wystawienniczej. W połowie lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku muzeum wyłączono ze struktury KZSZ i przeniesiono do spółdzielczego biurowca przy ul. Kościuszki, a patronat naukowy nad prowadzeniem samodzielnych badań naukowych nad zabawkarstwem w Polsce objęła Katedra Etnografii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ekspонатów ciągle przybywało i pod koniec ubiegłego wieku muzeum dysponowało ponad 12 tys. zinventaryzowanych przedmiotów. Na wystawach w kilku ciasnych salkach znajdowało się zaledwie około 1-2%. Mimo to do 2000 r. udało się zorganizować 179 wystaw, które zwiedziło około 180 tys. osób. Ze względu na złe warunki lokalowe przez wszystkie lata starano się o pozyskanie nowej siedziby. Wreszcie w 2003 r. kieleccy radni podjęli decyzję o przekazaniu muzeum zabytkowego budynku na pl. Wolności.

Gmach, w którym znajduje się obecnie kieleckie Muzeum Zabawek i Zabawy, powstał w 1872 r. Utrzymany jest w stylu eklektycznym z przewagą akcentów klasycyzują-

cych. Południowa elewacja od strony pl. Wolności ma reprezentacyjny charakter z monumentalną bramą pośrodku. Wieloosiowa fasada ukształtowana jest symetrycznie, po jej bokach występują ryzality nakryte trójkątymi tympanonami. Pierwotnie budynek ten przeznaczony był na sklepy, zakłady usługowe i jatki. W 1899 r. uruchomiono w nim „dom gościnny dla ludu”. W 1929 r. w zachodnim skrzydle zorganizowano Miejską Pracownię Badania Żywności. Przed 1939 r. znajdowało się w budynku 19 sklepów, 30 jatek piekarniczych i rzeźniczych oraz 3 zakłady dzierżawione handlowcom z wolnego przetargu.

Po drugiej wojnie światowej przez prawie dwadzieścia lat nadal funkcjonowały tu sklepy, miało swoją siedzibę Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, potem RSW „Prasa-Książka-Ruch”, redakcje „Słowa Ludu” i „Echa Dnia”, Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług, i wiele innych instytucji. Ponad 10 lat gospodarzem budynku był NSZZ „Solidarność”, który opuścił go w lutym 2002 r., a rok później miejscy radni podjęli decyzję o przekazaniu gmachu Muzeum Zabawkarstwa. Obiekt był w opłakanym stanie, prawdopodobnie nigdy nie przechodził remontu kapitalnego, nie był też właściwie zabezpieczony. Opracowania projektu modernizacji i adaptacji budynku do potrzeb muzealnych podjął się inż. arch. Paweł Pedrycz. Uroczyste otwarcie muzeum w nowej sie-

dzibie odbyło się 1 czerwca 2006 r.

Obecnie w zbiorach kieleckiego Muzeum Zabawek i Zabawy znajdują się zabawki historyczne – najcenniejsze eksponaty, niestety najmniej liczne, zabawki etnograficzne (charakterystyczne dla wszystkich ośrodków zabawkarstwa ludowego w Polsce), zabawki współczesne (wyroby nieistniejących w większości polskich spółdzielni zabawkar-

skich, zakładów produkcyjnych, rzemieślników oraz wyroby firm zagranicznych od lat sześćdziesiątych XX w.), zabawki specjalne (oryginalne kolekcje szopek bożonarodzeniowych i żab, a także prace dziecięce wyróżnione w konkursach), kolekcje modelarskie oraz zbiory ikonograficzne, grafika, ekslibrisy.

Jedną z niewątpliwych atrakcji kieleckiego muzeum jest wystawa: „Lalki świata – strojnisię, ikony, fetysze”. Prezentuje zbiory własne muzeum, a także kolekcje wypożyczone. Lalki przedstawione są w szerokim kontekście kulturowym. Zebrane eksponaty (pochodzące z wielu krajów świata) są pretekstem do pokazania tradycji, wierzeń i zwyczajów różnych narodów. Na ekspozycji możemy zobaczyć m.in. lalki z Ekwadoru, Litwy, Kuby, Meksyku, Japonii.

„Na babcinym strychu” i „Popołudniowa herbatka” – to wystawy lalek historycznych. Najcenniejszym eksponatem jest niemiecka, woskowa lalka z końca XVIII w., a najbardziej wzruszającym – gałgankowa lalka, uszyta ze skrawków munduru żołnierskiego, którą bawiła się polska dziewczynka na zesłaniu w Kazachstanie w okresie drugiej wojny światowej. „Pokaz mody” – to wystawa lalek Barbie, z których najstarsze wyprodukowano w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia.

Kieleckie muzeum posiada największy w Polsce zbiór zabawek ludowych. Można je obejrzeć na

2

3

4

1. Gmach Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach

2.3.4. Obiekty w zbiorach muzeum kieleckiego: lalka biskwitowa z przełomu XIX i XX w. (2), lalka-ociepłacz na czajnik, Moskwa, 1985 r. (3), żaglowiec – eksponat z wystawy „Morskie opowieści” (4)

5. Warsztaty muzealne na dziedzińcu, 2007 r.

5

(zdjęcia: 2,3,5 – Monika Cybulska, 4 – Sergiusz Pawłowski)

dwóch wystawach etnograficznych: „Świętokrzyski stragan”, na którym prezentowane są zabawki wykonane przez twórców ludowych Stanisława Ciszka, Mariana Brzezińskiego, Andrzeja Kozłowskiego i Tadeusza Żarka oraz garncarzy z Ośrodka Tradycji Garncarskich w Chałupkach, i „Kolorowe traktorzyki z grabu, lipy i osiki”, prezentujące zabawki ludowe z różnych regionów kraju. „Jak wieść niesie, pojawiły się misie w lesie” – to wystawa misiów pluszowych, a najstarszy miś Stoiffa pochodzi z 1926 r. Ekspozycja pod hasłem „Wesoła Gromada” prezentuje zabawki wyprodukowane przez kielecką spółdzielnię „Gromada” w latach osiemdziesiątych XX w., które nie były dotychczas pokazywane na żadnej wystawie.

„Mój Teatr” – to wystawa lalek teatralnych ze zbiorów Teatru Lalki

i Aktora „Kubus” w Kielcach. Scenografia Urszuli Kubicz-Fik do sztuki Carlo Collodiego „Pinokio” została wykonana w pracowniach plastycznych „Kubusia” w 1991 r. Ekspozowana jest także replika tradycyjnego ludowego teatru lalek z XIX w. znanego słowackiego lalkarza Antona Anderle. Marionetki mają rzeźbione, drewniane głowy na drucie.

Dla sympatyków modelarstwa przeznaczona jest ekspozycja „Modelarstwo – zabawa nie tylko dla dzieci...”. Poświęcona jest dwóm tematom: modelarstwu i kolekcjonerstwu. Prezentuje wszystkie modelarskie dyscypliny (modelarstwo lotnicze, kołowe, szkutnicze) oraz literaturę modelarską. Znajdujące się na ekspozycji modele wykonali wielcy mistrzowie, m.in. Władysław Herbuś, Michał Daranowski, Henryk Gryz, Wiesław Zbroja, Paweł Gawron.

Kieleckie muzeum posiada wspaniałą kolekcję przedmiotów z wizerunkami żab, przekazaną przez Ewę i Stanisława Rusieckich, polskie małżeństwo z Anglii. Składa się na nią ponad trzy tysiące eksponatów, zrobionych z gliny, porcelany, szkła, tkaniny, papieru, muszli, bursztynu, kokosa, drewna sandałowego i kryształu górskiego. Jedną z ciekawostek jest żabka-pozytywka, подарowana państwu Rusieckim przez rodzinę wielkiego polskiego śpiewaka, Jana Kiepurę. Atrakcją placówki jest mechanicznie uruchamiana świętokrzyska Baba-Jaga na miotle, która raz na dobę wyjeżdża z zegara na szczycie budynku, by przelecieć przez okno i wrócić na miejsce.

Muzeum ma być dla dzieci niezwykłą przygodą. Wystawy są interaktywne. Można nie tylko obejrzeć, ale też dotknąć niektórych eksponatów, pobawić się nimi. Jest miejscem zorganizowanym do rekreacji i zabawy, nie tylko dziecięcej, ale rodzinnej. Poza tym organizowane są tu m.in. lekcje muzealne, warsztaty plastyczne, przeglądy filmowe i teatralne, konkursy, giełdy kolekcjonerskie, pokazy modelarskie, koncerty i turnieje. Na placu przed muzeum co roku w czerwcu odbywa się cykliczna impreza międzynarodowa – Europejska Olimpiada Zabaw Dawnych i Zapomnianych.

Lidia Zawistowska

Muzeum Zabawek i Zabawy, adres: 25-367 Kielce, pl. Wolności 2, tel./fax 041 344 40 78, fax 041 344 48 19, e-mail: poczta@muzeumzabawek.eu, www.muzeumzabawek.eu. Muzeum czynne jest codziennie oprócz poniedziałków w godz. 10.00 – 18.00.